

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДЕПАРТАМЕНТ ОСВІТИ, НАУКИ ТА МОЛОДІЖНОЇ ПОЛІТИКИ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛДЕРЖАДМІНІСТРАЦІЇ
ІВАНО-ФРАНКІВСЬКИЙ ОБЛАСНИЙ ЕКОЛОГО-НАТУРАЛІСТИЧНИЙ
ЦЕНТР УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ

ПОГОДЖЕНО

Протокол засідання науково-методичної ради Івано-Франківського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти від 31.08.2018 року № 5

ЗАТВЕРДЖЕНО

Наказ департаменту освіти, науки та молодіжної політики Івано-Франківської облдержадміністрації від 24.04.2019 року № 285

Навчальна програма з позашкільної освіти
еколого-натуралістичного напрямку
«Куток живої природи»
1 рік навчання

(216 год.)

Автор:

Вівчарук Леся Дмитрівна – методист Івано-Франківського еколого-натуралістичного центру учнівської молоді.

Рецензенти:

Штиркало Я.Є – директор Івано-Франківського обласного краєзнавчого музею

Сидорак В.І. – керівник гуртків Івано-Франківського обласного еколого-натуралістичного центру учнівської молоді

ПОЯСНЮВАЛЬНА ЗАПИСКА

Фундаментом функціонування кутка живої природи є біологічні дисципліни –зоологія та ботаніка, що вивчають живі організми (тварини і рослини) їхню будову, закономірності індивідуального та історичного розвитку, географічне поширення, зв'язки з природним середовищем, досліджують їх біологічну різноманітність, систематику і класифікацію.

Освітній процес у кутку живої природи здійснюється в єдиній системі теоретичних і практичних видів діяльності учнів: навчальної, дослідницької, ігрової, просвітницької, практичної природоохоронної.

Такі види діяльності поєднані у гуртковій роботі, де:

- навчальна діяльність поступово переходить до дослідницької роботи, спостережень за рослинними і тваринними об'єктами;
- розвивається мотивація до дослідницької діяльності;
- підвищується освітній потенціал.

Знання, отримані дітьми під час роботи гуртка, сприятимуть більш повному засвоєнню систематики, морфології та екології об'єктів, що вивчаються.

Навчальна програма «Куток живої природи» реалізується в гуртку еколого-натуралістичного спрямування закладів загальної середньої та позашкільної освіти і спрямована на дітей віком від 12 до 18 років.

Програма передбачає один рік навчання. Основний рівень – 216 годин в рік, 6 годин на тиждень.

Мета програми полягає у формуванні ключових компетентностей особистості у процесі засвоєння системи знань з основ ботаніки і зоології та проведення дослідницької роботи.

Основні завдання передбачають формування таких компетентностей:

- пізнавальної*: ознайомлення з видовим різноманіттям рослин і тварин кутка живої природи, біологічними особливостями, сучасними методами і прийомами санітарно-обумовленого утримання, годівлі та розведення, з основними методичними прийомами проведення досліджень;
- практичної*: набуття практичних умінь та навичок здійснення раціональних технологічних заходів догляду, утримання та годівлі, проведення спостережень за рослинами і тваринами в кутку живої природи, ведення щоденників спостережень;
- творчої*: формування стійкого інтересу і творчих здібностей вихованців у процесі вивчення видового різноманіття рослин і тварин кутка живої природи; формування потреби у творчій самореалізації та духовному самовдосконаленні; формування досвіду проектної та дослідницької діяльності; набуття навичок ведення науково-дослідницької роботи;
- соціальної*: усвідомлення принципів сталого розвитку та раціонального природокористування, формування екологічної культури та мотивації на здоровий спосіб життя, потреби у професійному самовизначенні, самоосвіті та саморозвитку, готовності до безперервної освіти, позитивних якостей

емоційно-вольової сфери: доброзичливості, наполегливості, відповідальності, працелюбності, поваги до людей; навичок міжособистісної взаємодії, здатності працювати в команді.

Програмою гуртка передбачено ознайомлення з основними групами рослин та тварин куточка живої природи, опанування базовими методами спостережень і лабораторною обробкою матеріалів.

Під час проведення екскурсій, практичних занять у формі проектів, екологічних ігор, вікторин, конкурсів тощо формується відповідний рівень базових компетентностей вихованців.

Пункти розділу «Виконання науково-дослідницької роботи» включені до всіх розділів програми і виконуються впродовж навчального року.

Разом з педагогами вихованці можуть проводити спостереження та досліді під керівництвом вчених. Це може стати стимулом, мотивацією для продовження дослідницько-експериментальної роботи, вплинути на подальший вибір професії.

Результатом роботи можуть бути звіти, науково-дослідницькі роботи, виступи на конференціях, творчі проекти тощо. Вихованці набувають досвіду постановки проблем, пошуку шляхів їх розв'язання та прийняття рішення.

Підсумком реалізації програми є участь у профільних конкурсах, виставках.

Керівник гуртка в установленому порядку може вносити зміни до розподілу навчального часу на вивчення окремих тем програми, враховуючи рівень підготовки, вік, інтереси вихованців, стан матеріально-технічної бази закладу, в якому працюють гуртки.

Основний рівень, один рік навчання

НАВЧАЛЬНО-ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН

№ з/п	Назва розділу, теми	Кількість годин		
		теоретичних	практичних	усього
1.	Вступ.	3	-	3
2.	Куток живої природи.	6	-	6
3.	Типові рослини кутка живої природи.	9	12	21
4.	Типові тварини кутка живої природи.	21	24	45
5.	Спостереження та дослід з рослинами кутка живої природи.	3	9	12
6.	Спостереження та дослід з тваринами кутка живої природи	6	18	24
7.	Догляд за рослинами кутка живої природи	6	12	18
8.	Догляд за тваринами кутка живої природи	9	18	27
9.	Проекти, екологічні ігри, вікторини, конкурси тощо	-	18	18
10.	Закладання кормової бази	6	18	24
11.	Науково-дослідницька робота	10	8	18
Разом:		79	137	216

ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ПРОГРАМИ

1. Вступ (3 год.)

Теоретична частина. Знайомство з програмою гурткової роботи.

Різноманітність рослинного і тваринного світу, поширення, умови існування.

Інструктаж з правил техніки безпеки під час роботи в кутку живої природи.

Практична частина. Робота з фото колекціями та живими взірцями рослин і тварин.

2. Куток живої природи (6 год.)

Теоретична частина. Знайомство з положенням про куток живої природи. Організація, розташування та облаштування кутка живої природи. (Додаток 1)

Практична частина. Експедиція в куток живої природи, в зоомагазин.

3. Типові рослини кутка живої природи (21 год.)

Теоретична частина. Поширення в природі, біологічні особливості та умови утримання в кутку живої природи рекомендованих рослин: гемантус (родина Амарилісові), алоказія (родина Ароїдні), аспарагус (родина Аспарагусові), бегонія (родина Бегонієві), більбергія (родина Бромелієві), азалія Індійська (родина Вересові), сенполія (родина Геснерієві), хлорофітум (родина Лілійні), адіантум (родина Адіантові), пеперомія (родина Перцеві), алоє (родина Асфodelові), сансев'єра (родина Драценові), опунція (родина Кактусові), каланхое, бріофілум (родина Товстянкові), гібіскус (родина Мальвові), плющ звичайний (родина Аралієві). Акваріумні рослини: вольфія, елодея канадська, валіснерія спіральна, річія плавуча.

Практична частина. Підбір рослин для кутка живої природи та їх визначення за характерними біологічними особливостями: будовою коренів, листків, стебел, квіток. Експедиція в тепличне господарство Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції. Виконання науково-дослідницької роботи.

4. Типові тварини кутка живої природи (45 год.)

Теоретична частина. Поширення в природі, біологічні особливості та умови утримання в кутку живої природи рекомендованих тварин: палочник індійський, тарган мадагаскарський (клас Комахи), тритон гребінчастий (клас Земноводні), черепаха червоновуха (клас Плазуни), папуга хвилястий, папуга німфовий, папуга ожереловий, канарка, амадина японська, декоративні кури, перепели (клас Птахи), свинка морська, хом'ячок сирійський, хом'ячок

джунгарський, піщанка монгольська, щурі декоративні, кролики декоративні (клас Ссавці – Додаток 2), акваріумні рибки - скалярії, гупі, мечоносці, молінезії, телескопи (клас Риби).

Практична частина. Підбір тварин для кутка живої природи та їх визначення за характерними біологічними особливостями: будова тулуба, голови, крил, кінцівок, зовнішні покриття тіла. Екскурсія в куток живої природи Івано-Франківської міської дитячої екологічної станції. Виконання науково-дослідницької роботи.

5. Спостереження та досліди з рослинами кутка живої природи (12 год.)

Теоретична частина. Методика проведення спостережень за рослинами кутка живої природи. Постановка дослідів. Щоденник дослідницької роботи.

Практична частина. Проведення спостережень за ростом і розвитком рослин кутка живої природи. Оформлення щоденника дослідницької роботи з рослинами в кутку живої природи. Виконання науково-дослідницької роботи.

6. Спостереження та досліди з тваринами кутка живої природи (24 год.)

Теоретична частина. Методика проведення спостережень за тваринами кутка живої природи. Постановка дослідів. Щоденник дослідницької роботи.

Практична частина. Проведення спостережень за ростом, розвитком, поведінкою тварин кутка живої природи. Оформлення щоденника дослідницької роботи з тваринами в кутку живої природи. Виконання науково-дослідницької роботи.

7. Догляд за рослинами кутка живої природи (18 год.)

Теоретична частина. Умови, необхідні для нормального росту і розвитку різних видів рослин кутка живої природи.

Практична частина. Забезпечення рослин кутка живої природи водним, повітряним режимом, мінеральним живленням. Розпушування ґрунту у квіткових горщиках, прибирання зів'ялого листя та квітів. Виконання науково-дослідницької роботи.

8. Догляд за тваринами кутка живої природи (27 год.)

Теоретична частина. Умови, необхідні для нормального росту і розвитку різних видів тварин кутка живої природи.

Практична частина. Забезпечення тварин кутка живої природи водним, повітряним режимом, зеленими, сухими та соковитими кормами.

Визначення та догляд за станом зовнішніх покривів у ссавців, видалення проблемних зон (у декоративних кролів). Виконання науково-дослідницької роботи.

9. Проекти, екологічні ігри, вікторини, конкурси тощо (18 год.)

Практична частина. Виконання проектів, проведення екологічних ігор, вікторин, конкурсів на основі програми гурткової роботи в кутку живої природи.

10. Закладання кормової бази (24 год.)

Теоретична частина. Групи кормів для тварин кутка живої природи: зелені, сухі та соковиті.

Практична частина. Вирощування кормових буряків, моркви, гарбузів на НДЗД ОЕНЦУМ. Заготівля зелених кормів, сіна, плодів та насіння дикорослих рослин для тварин кутка живої природи.

11. Виконання науково-дослідницької роботи (18 год.)

Теоретична частина. Вибір теми науково-дослідницької роботи.

Вимоги до написання науково-дослідницької роботи.

Визначення мети, завдань та методики дослідження.

Літературний огляд за тематикою н/д роботи.

Практична частина. Постановка дослідів, ведення щоденника дослідницької роботи, фіксація результатів досліджень.

Написання та оформлення науково-дослідницької роботи.

ПРОГНОЗОВАНИЙ РЕЗУЛЬТАТ

Вихованці мають знати і розуміти:

- анатомічну будову, фізіологію та систематику рослин і тварин кутка живої природи;
- основні санітарні вимоги до умов утримання і вирощування рослин і тварин кутка живої природи;
- технологічні особливості кліткового утримання тварин кутка живої природи;
- норми годівлі тварин кутка живої природи;
- потребу тварин і рослин кутка живої природи у поживних речовинах.

Вихованці мають уміти і застосовувати:

- виконувати роботи із догляду за рослинами і тваринами;
- готувати корми, вносити в них мікроелементи та інші добавки;
- здійснювати годівлю тварин кутка живої природи відповідно до раціонів;
- створювати оптимальний водний режим для рослин і тварин кутка живої природи;
- реглювати повітрообмін, температуру і вологість повітря.

Вихованці мають набути досвід:

- догляду за рослинами і тваринами кутка живої природи;
- самостійного опрацювання літературних джерел;
- проведення дослідницької роботи;
- участі в конкурсах дослідницького характеру;
- участі у практичній екологічно спрямованій діяльності.

ЛІТЕРАТУРА

1. Берні Д. Велика ілюстрована енциклопедія живої природи / Д. Берні – Київ: Махаон, 2006. – 203 с.
2. Уоллард К. Чому це так? / Кеті Уоллард. – Харків, 2004. – 124 с.
3. Холден П. Птицы. Мир знаній / Питер Холден. – М.: Астрель, 2001.
4. Коляда М. Г. Таємниці тваринного світу. Дивовижні факти з життя тварин / М. Г. Коляда. – Донецьк: Тов ВКФ "БАО", 2007.
5. Твоя планета Земля. Книга для читання про природу для молодших школярів – Київ: "Інтерпрес ЛТД", 2008.
6. Буханченко Р. Чарівні пори року. Хрестоматія для позакласного читання / Р. Буханченко. – Донецьк, 2004.
7. Якименко Н. В. Этот прекрасный загадочный мир / Н. В. Якименко – К.: Реклама, 2007.
8. Андрієнко Т. Л. Озер вода жива / Т. Л. Андрієнко, С. Ю. Попович, О. Ф. Головач. – Київ: Урожай, 2003.

Організація куточка живої природи.

Успішне засвоєння учнями матеріалу з біології, набуття ними практичних умінь і навичок з вирощування рослин і догляду за тваринами, розвиток спостережливості і працьовитості великою мірою залежать від практичних робіт і спостережень, які учні проводять за живими об'єктами.

Для цього організують роботу куточків живої природи, які є складовою частиною біологічного кабінету.

Добре обладнаний куточок живої природи привертає увагу учнів, котрі з великим бажанням проводять у ньому спостереження та догляд за рослинами і тваринами.

Велика пізнавальна й виховна роль куточка живої природи підтверджена шкільною та позашкільною практикою.

У куточку живої природи учні вирощують кімнатні рослини, закладають досліди, які потім використовують на уроках ботаніки, зоології, у гуртковій роботі закладів загальної середньої та позашкільної освіти, проводять спостереження за річковими та декоративними рибами, молюсками, земноводними і плазунами, дрібними співочими птахами, ссавцями.

У спеціальній вольєрі утримують хвилястих папуг, у різних клітках: канарки, морські свинки, золотисті та карликові хом'яки, карликові кролики; у акваріумах утримують та розводять декоративних рибок, черепах.

Під куточок живої природи залежно від умов закладу загальної середньої та позашкільної освіти, відводять світлу кімнату з вікнами, що виходять на південь або південний схід, в якій можна не тільки розмістити мешканців куточка живої природи, а й проводити індивідуальні та групові заняття з учнями.

Добре, якщо куточок межує з лаборантською кімнатою чи кабінетом біології. Коли ж неможливо виділити спеціальну кімнату для куточка живої природи, то його можна організувати в лаборантській кімнаті.

У деяких закладах куточок живої природи розташовують біля вікон рекреаційних залів або в коридорах поблизу кабінету біології.

Щоб мати достатнє електричне освітлення і належну температуру в потрібному місці, на стінах повинно бути кілька розеток для вмикання освітлювальних і нагрівних пристроїв, особливо коли в куточку живої природи є декілька акваріумів чи тераріумів.

Для роботи з рослинами і тваринами в куточку живої природи має бути водопровідний кран з відливною раковиною, 2-3 звичайних відра, бак для води, невеликі ящики для піску та тирси, ящик для сміття.

Мешканців для куточка живої природи підбирають відповідно до умов його розташування.

Як правило, створення куточка починається з підбору рослин. Відбирають найтипівіших представників, на прикладі яких можна пояснити багато явищ природи, наприклад підбір рослин з найхарактернішими морфологічними ознаками органів (форма коренів, листків, стебел, квіток або плодів).

Для характеристики систематичних одиниць добирають представників родин, родів і видів, які вивчаються в курсі біології.

Дуже важливо підібрати й такі рослини, які можна використовувати для демонстрування фізіологічних дослідів або проведення спостережень.

Бажано підібрати декілька таких представників, на прикладі яких можна розкрити деякі питання екології (рослини пустель, вологих місць, водойм, рослини тіневитривалі і світлолюбні тощо).

Кімнатні рослини утримують у горщиках відповідного діаметру. Розміри горщиків мають відповідати величині рослин і особливостям їх кореневої системи.

Для кращого розвитку кореневої системи рослин у дні горщиків мають бути невеликі отвори для стікання зайвої води та проникнення повітря.

Рослини розміщують на спеціальних підставках поблизу світла. Для горщиків треба мати піддонники.

Для утримання тварин у куточку живої природи треба мати кілька столів, підставок, акваріуми, тераріуми, клітки та вольєри для птахів та ссавців.

Це обладнання можна виготовити у шкільній майстерні чи придбати у зоомагазині.

Столи з акваріумами слід розміщувати в кутках або під боковими стінками, щоб на них не падали прямі сонячні промені (це призводить до розвитку одноклітинних водоростей).

Коли освітлення недостатнє і температура у приміщенні нижча від норми використовують спеціальні лампи та обігрівачі.

Клітки для птахів розміщують біля стіни, протилежної від вікон; вольєру можна обладнати в одному з кутків кімнати.

Клітки з дрібними ссавцями ставлять на дерев'яні підставки в затемнених місцях кімнати.

Інструменти, дрібний посуд, матеріали, які використовують для догляду за рослинами і тваринами, зберігають в окремій шафі з полицями, а щоденники спостережень учнів за живими об'єктами, різні плани, інструктивні картки тощо - в робочому столі.

Для спостережень і систематичного догляду за рослинами і тваринами до кожного об'єкту закріплюють 2-3 учні чи юннатів.

Важливе значення для забезпечення систематичної роботи куточка живої природи має планування роботи кабінету біології.

У плані визначають роботу гуртка, проведення тематичних біологічних вечорів, ранків і свят, проведення біологічних вікторин, конкурсів, олімпіад тощо.

В плані передбачають також придбання наочних посібників, приладів, реактивів, посуду, лабораторного обладнання.

Окремим розділом визначають характер і кількість живого матеріалу, який повинен бути в куточку живої природи, час його збирання, способи оформлення, організацію догляду за живими об'єктами.

Утримання тварин у куточку живої природи

Декоративні кролі, морські свинки, піщанки, хом'яки, папуги, перепілки, канарки, черепахи, акваріумні рибки, декоративні щурі і навіть равлики – це невеликий острівець живої природи закладів загальної середньої та позашкільної освіти.

Ці маленькі живі істоти є джерелом великої насолоди не лише для дітей, але і дорослих. Адже сучасній людині не вистачає спілкування з дивовижним світом живої природи. Крім того, вони є чудовими анти стресорами, здатними умиритворити та пом'якшити навіть дуже пригнічений стан.

У дитини турбота про безпомічну істоту формує в характері відповідальність і розуміння, що тварина – не іграшка, вона потребує сумлінного догляду.

Для комфортного перебування усіх мешканців куточка живої природи обладнують зручні та досить місткі помешкання. Так, для утримання черепах і гризунів використовуються великі скляні акваріуми, в яких розміщують будиночки і "меблі" (різноманітні гілки, корчаки для сточування зубів і пересування, брили каміння піщаника), на дно кладуть суху не смолянисту тирсу чи пісок (для сухопутних черепах); для декоративних птахів – вольєри, металеві та дерев'яні клітки з гніздами, для рибок і шпорцевих жаб – акваріуми з освітленням, системами фільтрації, термометрами та декоративним обладнанням.

Догляд за маленькими мешканцями куточка живої природи здійснюють педагоги та вихованці зоологічних гуртків. Під час практичних занять гуртківці не лише знайомляться з характерами, особливостями поведінки та умовами утримання тварин, а й вчать правильно годувати та доглядати за ними.

Масову заготівлю рослинних кормів здійснюють учні під час літньої еколого-польової практики, однак свіжу траву кульбаби, злаків, молочаю та конюшини вихованці починають збирати вже ранньою весною, оскільки овочі в цей період містять мало вітамінів. Допмагають також жителі міста та району, для яких куток живої природи є цікавим екскурсійним об'єктом. Вони приносять насіння, зерно, овочі – головний раціон для більшості тварин куточка.

Маленькі довірливі створіння не залишають жодного відвідувача закладу байдужим, особливо дитячу аудиторію. Звичайно, вигляд милого, чарівного звірятка сам по собі приносить естетичну насолоду.

Однак тактильний контакт з твариною – можливість його погладити й потримати у руках – робить спілкування з ним більш цінним і глибоким. Тому діти, доглядаючи за пухнастими чотириногими мешканцями, в першу чергу, намагаються їх приручити. Особливо в цьому розумінні гризуни дуже благодатні істоти.

Морські свинки та сірійські хом'яки користуються найбільшою популярністю серед юних натуралістів, оскільки вони не намагаються кусатися, навіть якщо їх спеціально ніхто не приручав.

Ссавці, а саме: гризуни кутка живої природи.

Хом'як золотистий (сірійський)

ССАВЦІ

Тип: Хребетні (Vertebrata)

Клас: Ссавці (Mammalia)

Підклас: Справжні звірі (Theria)

Ряд Гризуни: (Rodentia)

(*Mesocricetus auratus*)

Родина: Хом'якові (Cricetidae)

Підродина: Хом'якові (Cricetinae)

Рід: Середні хом'ячки (Mesocricetus)

Батьківщина: Сирія

Ці спокійні й доброзичливі гризуни є нащадками однієї єдиної самки середньоазіатського хом'яка, яку було знайдено в 1930 році в Сирії разом з дитинчатами. Кількох вдалось перевезти до Англії, де вони успішно почали розмножуватись.

При розведенні були отримані різні форми цього виду: довго хутряна, атласна, хвиляста; а також різне забарвлення хутра: біле, руде, кремове, чорне, чорно-біле тощо.

Утримувати хом'яків можна у металевих клітках розмірами 50 x 30 x 30 см або в акваріумах достатньо великих розмірів (на 50 літрів), закритих зверху сітчастою кришкою.

Помешкання облаштовують будиночком та різноманітними "меблями", а саме: драбинками, корчаками, біговим колесом, щоб хом'ячок мав можливість постійно рухатись і розвиватись, уникаючи таким чином ожиріння.

В клітці у хом'яка завжди повинні бути як зернові (овес, ячмінь, пшениця), так і соковиті корми (морква, капуста, яблука, листя кульбаби та конюшини). Води не потребують, оскільки необхідну вологу гризуни отримують з овочів і фруктів. Раз на тиждень слід давати домашній сир, яйце або нежирне варене м'ясо.

Хом'яки – поодинокі тварини, тому навіть якщо самку і самця вдалось успішно поєднати, бійки між ними можуть виникнути пізніше, коли самка збереться народжувати дитинчат. Тому самця на цей період краще відсадити, а самку якнайменше турбувати.

Розмножуються хом'яки 2-3 рази на рік, статева зрілість настає у 2-х місячному віці, вагітність триває 2 тижні. В одному приплоді буває від 5 до 12 малят, які швидко ростуть і за 3-4 тижні стають самостійними. Їх можна відсаджувати від матері і займатись прирученням. Тривалість життя хом'яка становить від 2 до 6 років.

Піщанка полуденна

(Meriones meridianus)

Родина: Хом'якові (Cricetidae)

Підродина: Піщанкові (Gerbillinae)

Рід: Малі піщанки (Meriones)

Батьківщина: пустелі, напівпустелі Азії

За виглядом і розмірами піщанки нагадують дрібних пацюків, але мають вкритий хутром хвіст з добре розвиненою китицею на кінці. Це колоніальні денні дуже рухливі й активні тварини.

Тому найкраще помешкання для пари цих звірків – столітровий скляний акваріум, на дно якого кладуть товстий шар тирси, а зверху закривають щільною кришкою з міцної сітки. Ставлять будинок – керамічний квітковий горщик з відбитим краєм. Щоб піщанкам було що гризти, дають кілька обрізків товстих гілок.

У харчовому раціоні – зернові і соковиті корми, однак обов'язково слід додавати свіжі гілки дерев та кущів з листям або бруньками.

Самка народжує кілька разів на рік, приносячи від 1 до 8 голих і сліпих дитинчат.

До людини піщанка звикає легко і швидко.

Якщо регулярно займатись її прирученням, прекрасні результати забезпечені.

Морська свинка

(Cavia culteri)

Родина: Свинкові (Caviidae)

Рід: Cavia

Батьківщина: Південна Америка

Ці мирні гризуни були одомашнені мешканцями Перу задовго до відкриття Америки, а в Європу їх завезли понад 400 років тому.

Тому раніше їх називали "заморськими".

До них ставились як до забавних заморських тваринок. Звідси, мабуть, і виникла їх перша назва "заморські", однак з часом її скоротили і свинок охрестили морськими.

Існує кілька порід і кольорових форм свинок. Їх розрізняють за хутряним покривом – коротко хутряних, розеткових і довго хутряних, або ангорських. Від коричнево-бурої висхідної форми свинки були виведені білі, чорні, золотисті, блакитні, горностаєві, двоколірні і триколірні звірки.

Морські свинки – невибагливі тварини. Утримують їх у великих акваріумах або клітках (50 x 100 см), будиночок ставити не обов'язково, оскільки цей гризун – дуже довірлива і товариська тварина.

Навіть без укриття свинка почуває себе досить комфортно. На дно помешкання крім тирси кладуть і сіно, але не для влаштування гнізда, а для їжі.

Годують тварину рослинною їжею, при цьому з весни овочі поступово замінюють травою, однак в літній період продовжують давати сіно. Вологий корм обов'язково витирають або висушують.

Морські свинки досягають статевої зрілості у 3-х місячному віці, але спарювати їх краще з 6-ти місячного віку. Вагітність триває трохи більше двох місяців, а дитинчат у однієї самки може бути два-три, зрідка до п'яти.

Малюки з'являються вже зрячими і вкритими хутром. На другий-третій день вони вже самі починають їсти траву або овочі. Однак мати продовжує годувати малят молоком ще два-три тижні.

Морські свинки дуже доброзичливі й практично не кусаються. Тривалість життя їх становить 8-10 років, а тому вони будуть надійним чотириногим другом впродовж кількох років.

Пацюк лабораторний

(Rattus norvegicus)

Родина: Мишині (Muridae)

Підродина: Миші (Murinae)

Батьківщина: Східна Азія

Родоначальниками звичайних ручних пацюків були руді азіатські пацюки. В Європу вони вперше потрапили на торгових суднах у 18 столітті. Зараз селекціонери вивели різні форми цих тварин: атласні, хвилясті, безхвості і навіть голі пацюки.

Якщо тримати пацюка одного, і у нього не буде іншого компаньйона, крім людини, він стає абсолютно ручним. Треба лише частіше брати його на руки, пестити і давати з рук смачний корм.

Тримати пацюка слід у великому скляному акваріумі, щільно закриваючи металічною сіткою. На дно насипають тирсу і ставлять фанерний будиночок, в якому б тваринка могла ховатися і відпочивати. Крім того помешкання облаштовують драбинками, поличками, корчаками.

Пацюк – тварина всеїдна. Годувати її можна макаронними виробами, крупами, сирими

овочами і фруктами, м'ясом, яйцями, молочними продуктами. Ні в якому разі не можна давати пацюку солоне, гостре чи жирне.

При гарному утриманні тварина може прожити доволі довго: до 8 років.

Декоративний кролик

Батьківщина декоративного кролика Південна і Середня Європа. Приручили кролів понад 8 тис. років тому.

Статева зрілість у самок настає у віці 3-4 місяців, а у самців – 6-8 місяців, але парують самок не раніше 5-6 місячного віку. Вагітність триває 28-32 дні.

Залежно від породи кролиця народжує 6-16 кроленят. Щороку від однієї самки можна одержати 40 кроленят.

Утримання і догляд за декоративними кроликами в квартирних умовах. Для того, щоб утримувати цих тваринок в домашніх умовах, й зокрема квартирах, необхідно придбати в зоомагазині спеціальні клітки з площею підлоги 70 x 80 см та висотою 50-60 см, щоб тваринка могла не тільки легко переміщуватись, але і сідати на задні лапи. В клітці розміщують поїлку, кормушку, туалетний лоток і спальний будиночок 35 см завширшки, 30 висотою і з вхідним отвором діаметром 15 см. У якості підстилки краще за все використовувати тирсу й стружку, які добре поглинають сечу.

При правильному утриманні в домашніх умовах декоративні кролики живуть 10-12 років. Вони з великим задоволенням бігають по квартирі, однак потрібно бути досить уважними: тваринки дуже швидко обгризають меблі, шпалери і навіть перегризують електричні проводи.

В перший день життя в нових умовах кролика слід залишити одного. Спочатку він буде тіснитися в кутку, але потім, відчувши себе в безпеці, почне обслідувати свій новий дім. Перші дні життя кроликів не виймають з клітки, оскільки він може злякатись, а також уникати сильного шуму. Підходити до тварини слід обережно, тихо говорячи. З часом підопічні звикають до свого нового приміщення і хазяїна.

Краще за все утримувати кроликів при температурі від 10 до 20 °С. Кролики чутливі до високих температур, при температурі вище 25 °С без нічного її зниження вони погано себе почувають, що проявляється у зниженні апетиту та спразі. Їм потрібне свіже повітря, але протяги для них небезпечні. Занадто сухе повітря, яке буває в холодну пору року в квартирі біля батарей централізованого опалення, може призвести до подразнення дихальних шляхів.

Вільний рух по квартирі та як привчити до чистоплотності. Вільний рух по квартирі позитивно впливає на здоров'я тварин, оскільки чим більше вони рухаються, тим здоровіше себе почувають. Однак в даному випадку домашнього улюбленця слід привчати до чистоплотності, тобто до туалетних лотків. Спочатку лоток ставлять в клітку на те місце, де тварина найчастіше випорожнюється, а потім в кутку кімнати. Можливо, що вони можуть шукати і інше місце для туалету, тоді потрібно ставити переносний лоток, з безумовно достатньою ємністю.

В якості підстилки для туалету краще підходять тирса і стружка, що замінюються щоденно. Використання наповнювачів для туалетів кішок може бути проблематичним, оскільки кролики можуть його гризти.

При довготривалому вільному утриманню кролика, яке однак не рекомендується, у нього повинно бути місце для відпочинку, де він буде відчувати себе у безпеці і з якого у нього може бути гарний огляд приміщення.

Найкраще, щоб кролики спочатку самі повертались назад до клітки, ловити їх не треба. Пізніше він буде забігати в клітку за покликом, особливо якщо перед ним тримати щось смачне. Кролика можна буде брати лише після приручення й відносити до клітки.

Утримання на балконі.

В домашніх умовах кроликів можна утримувати також і на балконі. Можливе тривале утримання їх на балконі чи веранді.

Чим більше відкритий балкон, тим більший буде вольєр для тварини, який роблять із дерева і який має з однієї сторони двері з дрібної решітки для пропускання достатньої кількості світла і повітря.

Дошки мають бути чистими, без шкідливих комах та кліщів і щільно прилягати одна до одної, щоб в клітці не було протягу. Їх гладенько обстругують, щоб під час обнюхування, гризіння, лизання або шкрябання стін тварина не поранилась. У вольєр можна добудувувати відділення. Кожне відділення має мати власні двері.

Правильна годівля.

Кролики – рослиноїдні тварини. Органи травлення в них пристосовані до перетравлення великої кількості грубих кормів. Перетерта і зволожена слиною їжа, в якій під впливом ферментів крохмаль перетворився у цукор, потрапляє до шлунку.

У тонкому (довжиною 3-4 м) і товстому (1,5 м) кишечнику білки та вуглеводи розщеплюються далі. Клітковина в основному перетравлюється в сліпій кишці, яка в кроля в 10 разів більша, ніж шлунок.

Якщо згодувати недоброякісний корм, це може призвести до захворювання і загибелі тварин.

Кролики залюбки їдять сіно, зелену траву, овочі, фрукти, овес та готову їжу, яка є у зоомагазинах. При цьому у них постійно має бути доступ до свіжої води. В раціон харчування входить: трава та гичка буряків, моркви (при цьому трава не повинна бути мокрою); сухий білий або чорний хліб; яблука, груші; овочі (буряк, морква, капуста); сіно; сушка з фруктів; зернові культури (овес, пшениця, кукурудза тощо).

Як в літній, так і в зимовий період кроликам необхідно класти тонкі стовбури дерев, які вони із задоволенням будуть обгризати. Вони мають харчуватися багатою на поживні речовини їжею.

Тварини харчуються значну частину доби і навіть вночі.

Для оптимального процесу травлення в їх раціон слід постійно додавати сіно.

Сіно: це їжа і підстилка.

Сіно краще давати в годівницю, в яку тваринка може заплигнути і тоді кал та сеча не попадуть в їжу. Для цього встановлюється відкидна дерев'яна кришка. Якщо сіно використовується як підстилка, годівниця не потрібна.

Зелений корм

Ранньою весною поступово починають давати зелень. Найкраще змішувати невелику кількість зеленого корму з сіном. Якщо зелений корм є недостатньо чистим, його миють.

Влітку в раціоні кролика має бути достатня кількість зеленого корму: суміш трави і трав'янистих рослин, особливо кульбаби, подорожнику, деревію, конюшини, а також люцерни до цвітіння. Такий корм згодовують в мінімальних кількостях.

У разі відсутності достатньої кількості зеленого корму взимку та влітку, кроликам згодують різні види сумішей, але при цьому слід пам'ятати, що надмірна кількість їх може викликати диспепсію.

Капуста, буряк

У капусти, наприклад кольорової, кольрабі, брюссельської, згодують не тільки качани, а також підніжку і листки.

Білокачанну і савойську капусту дають тільки в малих кількостях, оскільки від неї у кроликів буває метеоризм.

Найкраще брати браунколь – зелену листову капусту з високим вмістом вітаміну С.

Улюбленою їжею кроликів є картопля, морква, кормовий та столовий буряки.

Увага!

В зеленій їжі не повинно бути добрив. Для корму не беруть рослини, що ростуть при дорозі та в промислових зонах.

Правильний догляд.

Кролики з нормальною та короткою довжиною хутра не потребують особливого догляду.

У довго хутряних хутро може плутатись і збиватися, тому їх розчісують. Якщо хутро неможливо розчесати, його обережно зрізують.

Ангорських кролів стрижуть 4 рази на рік, щоб хутро мало довжину до 1 см. У дорослих кроликів відростають досить довгі кігті. Їх підстригають звичайними манікюрними ножицями.

У кроликів зі світлими кігтями добре помітна частина кігтя, що забезпечується кров'ю. Слід вкоротити кігті на кілька міліметрів нижче від цієї зони.

Якщо у кролика темні кігті, то обрізають меншу частину кігтя, а наступну обрізку проводять через кілька тижнів.